БІБЛІЯТЭКА САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БЕЛАРУСІ

БИБЛИОТЕКА СОЮЗА ПИСАТЕЛЕЙ БЕЛАРУСИ

Казімір КАМЕЙША

ГОРДЗІЕЎ ВУЗЕЛ

ВЕРШЫ І ПАЭМА,
ЛІРЫЧНЫЯ МІНІЯЦЮРЫ

МІНСК
ВЫДАВЕЦТВА «ЧАТЫРЫ ЧВЭРЦІ»
2016

УДК 821.161.1(476)-1
ББК 84(4Беи)-5
К18

Камейша, К. В.
К18 Гордзіеў вузел: вершы і паэма, лірычныя мініяцюры / Казімір Камейша. — Мінск: Чатыры чвэрці, 2016. — 292 с. — (Бібліятэка Саюза пісьменнікаў Беларусі).

ISBN 978-985-7058-95-2.

У цэнтры новай кнігі Казіміра Камейшы «Гордзіеў вузел» — чалавек, які стаіць перад тварам жыцця, востра адчувае час, жыве яго трывогамі, радасцямі і бедамі, а яшчэ задумваецца над яго хуткацечнасцю. Шмат цёплых і шчырых радкоў прысвяціў паэт роднай Налібоцкай пушчы, яе непаўторным краявідам і людзям свайго краю. Паэма «Няміга» звернута да гісторыі нашай Бацькаўшчыны. Завяршаюць змест кнігі лірычныя мініяцюры «Паміж кубкам і вуснамі».

УДК 821.161.1(476)-1
ББК 84(4Беи)-5

ISBN 978-985-7058-95-2

© Камейша К. В., 2016
© Афармленне. ТДА «Выдавецтва “Чатыры чвэрці”», 2016

ПУШЧАНСКАЯ МАЛІТВА

Пушчаў нашых і дуброў прамаці!
Ты, зямная, на зямлі адна.
Тое, што ад Бога, — ёсць багацце.
Ты ад Бога дадзеная нам.

Толькі кінеш позіркам здзіўлёным —
І вачам дабавіцца святла.
Гэта ж ты зялёнаю каронай
Кроны так галініста спляла.

Ты ўстаеш зялёнаю мярэжай
І бярэш дубы свае ў браню.
Белая ў цябе з аблокаў вежа,
А сама — з зялёнага агню.

Ты спакою зноў дала галінам,
Астудзіла пыл знішчальных піл.
І магутны твой абрыс зубрыны
Паўтарае сонцам небасхіл.

А калі ўздымалася навала
І сякера секла ў дзве рукі,
Браму нетраў шчыльна замыкала
Ты на ўсе пушчанскія замкі.

А сяброў лагоднаю усмешкай
Сустракала шчыра, як братоў.
Аж да сэрца сонцам слала сцежкі
І гасцінна ўсаджвала за стол.

Ты заходзь у сэрца проста,
прама,
Бо яно не мае берагоў.
Сэрца беларускае — не брама,
Насцежы шырокія ў яго.

Белая!..
Шуміш ты, як шумела.
Дуб стаіць магутна, як стаяў.
Ды шчыміць ля сэрца, як шчымела,
Памяць незагойная мая.

Звер твой не з пароды ваяўнічай,
Але помніш здзек далёкі ты.
Зграі каралеўскай паляўнічай
Порах яшчэ ў кронах не астыў.

Што ж, без каралеўскае уцехі
І кароль часамі варты смеху.
Што ж, без паляўнічага трафею
І кароль бывае, што звярэе.

З памяці дыхне часамі ветрам,
Порахам гарэлым,
смаляком.
І крывавы хрып у горле вепра
Мёртвым запячэцца камяком.

Пальне проста з памяці трывожнай
Стрэл
і атрасе з галін зіму.
І ўздрыгне на тушы бот вяльможны.
Не шкадуйце вечнасці яму!

Валачэ фатограф зноў трыногу
І муштруе ўпарта аб’ектыў.
І дарогі ўсе ў адну дарогу
Цягнуцца самотна праз кусты.

Вось і ўсё. І спынена хвіліна.
Зараз світа выгукне: «У-р-р-а!»
Выйшаў ён з нявыйсця, цар зубрыны.
Эх, за што ж апошняга цара?!.

Стогнуць зноў дубы,
гамоняць хвоі,
Цягне дзесь сваю разору дзік.
Выкінь, Час, з кішэні ўсе набоі
І арэхаў жменю пакладзі!

І прыкленч над спелаю суніцай,
І мятлушкі водару ўдыхні.
Хай табе харошы сон прысніцца,
Як ты цуд вось гэты бараніў.

Пушчаў і бароў маіх прамаці,
Ты расслаб карэнні хоць цяпер!
Не хачу я знаць ніякай знаці,
Я малюся толькі на цябе!

Гаснуць каралеўскія кароны,
Сумна адцвітаюць іх агні.
Ну а ты шуміш сваёй зялёнай
І гайдаеш ціха нашы дні.

Б'юцца сэрцу ў такт твае крыніцы,
І смалою гояцца рубцы.
І высока вежа камяніцца
Праз свае каменныя вянцы.

Родная і светлая, як свята,
Ты нібы з каленяў прыўстаеш,
Клічаш у шатроў вятрыстых шаты,
У абдымкі вечныя свае.

Малады блакіт на крылах весніх
Так святочна промні залацяць.
Ты і ёсць пачатак нашай песні,
І сама — святы яе працяг!

ДАРОГА

Ад Беларусі да Літвы дарога —
Нібы прамень з вачэй самога Бога.

Шліфуючы асфальт і самі вёрсты,
Калышучы ўспамінаў нашых вёсны,
Цераз масты, узгоркі і прыпынкі
Ляціць яна то лёгкай аблачынкай,
То павучынкай бабінага лета,
То думкай лёгкакрылаю паэта.

Яе шчасліва недзе ля Смаргоні
Лісток літоўскай восені дагоніць.
Ляціць праз час яна, дзе ў сінім дыме
Спяваюць вёскі назвамі сваімі,
Цвітуць сады, зязюляй бор кукуе,
Дзе сцежкі, як і людзі, сваякуюць.

Жыве, шуміць, спяваючы, вяснуе,
Любоў сваю спрадвечную шануе
Вялікае бароў і пушчаў княства,
Дзе песняю адной з'яднана птаства;
Дзе Нёман праз абшары Налібокаў
Да мора коціць хвалі і аблокі
З крыніцамі ўпрыпрэжку, з раўчукамі
І Вілію здалёк яшчэ гукае;
Дзе берагі ўстаюць, як сцены замкаў,
І ластаўкі крыляюць проста ў заўтра;
Дзе плынь бяжыць і час апераджае,
На межы і таможні не зважае.
Няма нідзе і ў сэрцах нашых межаў,
Бо не бывае ў дружбы зарубежжа.

Бягуць узлескі, сцелюцца нізіны,
Рубінавым агнём гарацць рабіны.
Як позірк, фарба фарбу перахопіць.
Вось момант, што мастак не кожны схопіць.

Кладуцца фарбы вёснамі да вёснаў —
Які пейзаж знаёмы і дзівосны!..

...Як ясны водбліск промня залатога —
Ад Мінска і да Вільнюса дарога.
Ну вось ён, горад — Памяці калыска,
Дзе свой пачатак ты шукаў калісьці.
Абрыс гары сівой ястрабавокі
І галубоў пагодныя аблокі
Ганяе звон грымотны кафедральны
У веснавой празрыстасці світальнай.

Ты ўмееш і сустрэць, і прыўсміхнуцца,
І з вечнасцю самой перамігнуцца,
І готыкай здзівіць спічастых храмаў,
І ўважыць вострым зіркам Вострай Брамы.
Твае муры ў паставе задумённай
І даты праспяваюць, і імёны.
У цэгле іх барвянай, нібы восень,
Арганна столькі гукаў разлілося.
Па гэтых вулках, плачучы радкамі,
І песня наша родная блукала.
Яна часамі прамільгне і сёння
У світцы саматканай Кастусёвай.
Аззяны шклом найшоўшыя кварталы —
Саюз вясны, блакіту і металу.
Ты ўвесь ляціш, і след твайго палёту
Адбіты ясна ў позірку пілота.
Калі агнямі грае тэлевышка —
Само віно букеціцца ў кілішку.

Літва!
Ты ўся з блакіту і бурштыну,
З вясёлага чыйгосьці прыпаміну.
Ты ўся з вясны, ты светлая такая
Ад Куршскіх дзюн і да азёр Тракая.
Даўно карэнні нашы, як і Памяць,
Аднымі моцна звязаны вузламі.

Адзіным плугам мы аралі поле,
Адзіным мечам нас хрысціла доля!
Зубр белавежскі з панявежскім разам
Адной трубою зноўку будзяць ранак.
На хвалю хваля лёгка набягае,
І сэрца новай песні вымагае.
А ў песню тчэцца ўсё адным узорам:
Лугі, азёры, рэкі, вочы, зоры.
А над усім — лясоў сівых аблога…
Ёсць на зямлі такая вось дарога!..

МОЙ САД

Ляці нязмушана ў мой сад
Здалёку, птушка.
І весялі вачэй пагляд,
Галінку гушкай.

З усіх ён самы найзямны,
Мой сад не райскі.
У каранёў — спакой лясны,
Сум хутаранскі.

З прышчэпаў ён,
Шуміць, як бор,
Як гнеў народны.
Ён кроны густа распасцёр
Пад небам родным.

Я сам на дзічцы прышчапіў
Той дубчык роўны.
Хто сок яго аднойчы піў,
Той сам бунтоўны.

Спляліся повяззю адной
Карэнні нашы.
Мой смутак з радасцю яго
Прышчэплен нават.

КАМЕЙША
Казімір Вікенцьевіч —
паэт, перакладчык.

Нарадзіўся 4 снежня 1943 года ў вёсцы Малыя Навікі Стаўбцоўскага раёна Мінскай вобласці.

Скончыў філалагічны факультэт Белдзяржуніверсітэта. Служыў у Савецкай Арміі. Працаваў у раённых газетах Міншчыны — у Капылі, Стоўбцах, Дзяржынску, Валожыне, у сталічнай шматтыражцы «Аўтазаводзец»; на Беларускім радыё. Значную частку літаратурна-мастацкага даробку склала праца ў часопісах «Вясёлка», «Маладосць», «Полымя», «Вожык».

Упершыню з вершамі ў рэспубліканскім друку выступіў у 1961 годзе. Аўтар зборнікаў паэзіі «Восеньскія позвы», «Мембрана», «Нектар», «Тут мае вёсны прычалены», «Сябрына», «Плёс», «Галоўная вярста», «Пярэймы дня», «Кубак блакіту» і інш. Выдаў кнігі прозы «Духмянае дзіва» і «Паміж кубкам і вуснамі». Дзіцячыя творы К. Камейшы ўвайшлі ў кнігі «Гаёўка», «Буслянка», «Дзятлава кузня», «Гарцунок», «Крыгагром». Перакладаў творы рускіх, украінскіх, славацкіх і польскіх пісьменнікаў на беларускую мову.

Творчая праца Казіміра Камейшы адзначана літаратурнай прэміяй Аркадзя Куляшова (1989) і прэміяй Залаты купідон (2011).

ЗМЕСТ

Пушчанская малітва 3
Дарога 6
Мой сад 8
Чорны бусел 9
А ў свеце... 10
Востраў адзіноты 12
Дудка 13
«Пазалетняе...» 15
«Ён пойдзе і жарт свой пакіне...» 16
«Пасецца туман на аселіцы...» 17
Прыпамін на старым ганку 18
«Я доўга цяпельца не мог распаліць...» 19
«Закараніўся падлесак...» 20
«Ізноў дабро падпільнавана злом...» 20
Дым 21
Курапаты 23
Хутар Грань 24
Пра рэчы 26
Саракі 27
Дом у клянах 28
«Здалёку, з часіны забытай...» 30
Блуканне ўначы 31
Рыбалоўнае 33
Размова з зямлёй 34
Прымірэнне 35

Ukralі плуг 35
Памяці Апалінара Пупко,
слыннага івянецкага майстра,
і тры яго прыпаміны 37
«Былі памылкі...» 39
«Смешна-задаволеныя хлопчыкі...» 40
«У той хутаранскае хаце...» 40
«На хітры сябраў інтарэс...» 41
Восеньскі паром 42
Ліквідатар 43
«У ніці, што прала вясна...» 44
«Маё. Хоць і далёкае...» 45
«Здалёку прыехаў...» 46
«Чаго спяшацца...» 47
«На неба гляджу з-пад рукі...» 48
«Старэе бацькоўская хата...» 48
Навука 49
Пра скарбы 50
Страта 51
Стадыён 52
«На сцежцы ранішняга зману...» 54
Старая скрыпка 55
Бярозавая настальгія 56
Седы 57
Незнаёмы 58
Пра кішэні 59
«Мне прывітанне неяк з Польшчы...» 62
Адарваны ад зямлі 62
«Найбагатая пара...» 63
Жніўны прыпамін 64
«Ці той амшар...» 65
«Лясное паўсонне адталай зямлі...» 65
«Пад цёплай згняздованай кронаю...» 66
«Пакіну гэты шалёны горад...» 67
«Рэхам з касцёла Роха...» 68

Зацьменне сонца 69
Канакрад 70
Брама 72
Падарожжа ў дзень 74
«Давайце яшчэ раз пракруцім...» 75
Рама да незавершанай карціны 76
Паэт 77
Папарацы 77
Птушка яе вясны 79
Страх 80
«І адкуль яно хлынула толькі...» 82
«Завіруха...» 82
«Сеялася дзіўнае сяйво...» 83
«Ходзіць, блукае вачыма...» 84
Рыбацкія сны 85
«Была зіма...» 86
«З арыфметыкай у згодзе...» 86
Яна пайшла… 87
«Маёвым млеўным, цёплым ранкам...» 88
Птушка 89
«Пачакай, не йдзі далёка...» 89
«Шчабятуха-ластаўка...» 90
«Было нядаўна гэта ці даўно...» 91
Зося 92
«Яшчэ не запрэжаны коні...» 93
Завея 94
Л.Ф.В. 95
Стометроўка 96
Ода жаночым грудзям 97
Кавалер 100
«Я ў пушчы неяк выгукнуў...» 101
Рай 102
Няміга (*Паэма)* 103
Трывожнае 122
Акно 123

«У жніўня вусы жоўтыя...» 124
На вучэннях па грамадзянскай абароне 125
Швэдар 126
Высокі бераг 127
Лясное возера 128
«Зноў дахі ў туман заплылі...» 129
Вір 130
Астравы на сушы 131
Нeманіна 132
«А паміж памяццю і снамі...» 133
«Жыццё, заміраеш само ты...» 134
Прыгадка 134
Ноч 135
Майму настаўніку 136
«Хоць як быццам усё не чужое...» 137
«І запаліць вясна...» 138
«Ля вясковае каплічкі...» 138
Веснавое 139
«Прырастае новы дзень...» 140
Праз мост, раку і памяць… 141
«Ах, як зноў балюча рупіць» 142
З перажытага 143
Мроя Белай вежы 144
«На гармоніку разораў...» 145
Мой гадзіннік 146
Карані 147
Сто першая вярста 148
Свята вёскі 149
«Малюе ножкай нейкі ўзор...» 150
Ручаёк 151
«А ўсё ж ты была...» 151
Хутар Няшота 152
Боль вясны маёй 154
Шлях, які не пройдзеш двойчы 155
Восеньскае 156

Нізок 157
«На новы лад перавяла...» 157
«Сцежкамі аж на край свету...» 158
«Адвязі мяне ў лета!» 159
Бацькава каса́ 159
«Я па гэтых вуліцах хадзіў...» 161
Веснавое акно 163
«Плыве мая позняя лодка...» 164
Жарабок 165
«Як іду на споведзь я да Бога...» 166
«Прывязалі да калодзежа...» 166
«Падрасла мая бяроза...» 167
«Лясная вёсачка-памежніца...» 168
Кароль 168
«Сёння ўсё ад сонца слепне...» 169
Пакаянне ўрагана 170
Маё зарубежжа 171
Музей старых рэчаў 172
Пушчанская раніца 173
«Ужо не слухаюцца нас...» 174
Кругазварот 174
Бярозы ў Мікольцах 175
Загадка травы 176
«Вось жа зноў сваё заладзіў дзяцел...» 176
Белы сон 177
Салаўіная ноч 178
«Цераз хвайняк да Хатавы...» 179
Родны бераг 180
«Ля возера зноў прыпамін мой свежы...» 181
«Сем вёрст марудных тупаў ад шашы...» 182
«Мой бор пашуміць, і суцішыцца...» 183
«І прысніў, і паверыў...» 184
«Басанож па расе...» 185
Старыя ходзікі 186
«Смуткам восеньскіх дзён...» 187

Раніца 188
Начны эцюд 188
Звеставанне 189
«За ракою Перакуль...» 190
Знаходка 191
Акардэон Хведара Чэрні 192
«Дзе граб абдымаўся з ялінай...» 193
«Вечназялёніцца ойчы наш край...» 194
Госць 194
Нябесны замак 196
Рака 197
«Бераг там, якіх на свеце мала...» 198
«Няма на цяпло аніякіх прыкмет...» 199

Паміж кубкам і вуснамі *(Лірычныя мініяцюры)* 200

Пра аўтара. 285